

13-Й МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗІУМ ГУТНОГО СКЛА У ЛЬВОВІ: ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ID ORCID 0000-0001-6186-5700

Михайло БОКОТЕЙ

ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ

За участю майже двох десятків художників з Болгарії, Латвії, Литви, Нідерландів, Нової Зеландії, Польщі, Румунії, США та України 5–15 жовтня 2025 р. відбувся черговий, 13 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові. Дана стаття продовжує дослідження цього міжнародного заходу як унікального явища в культурно-мистецькому житті країни та його безпосереднього впливу на процеси й тенденції в контексті міжнародного студійного руху. Засновані ще за радянських часів, у 1989 р., симпозиуми зберігали певні традиції організаційної конструкції, програмного наповнення, технологічних особливостей роботи біля гутних печей упродовж усіх років аж до початку війни. Недарма львівський форум вважається єдиним безперервним і найтривалішим у світі симпозиумом художників-склярів. Водночас реалії воєнного стану впровадили значні корективи в реалізацію симпозиуму, маючи вплив не лише на організаційні фактори, а й на характер мистецької вартості виконаних учасниками творів. У статті розкриваються художні особливості авторських композицій, експонованих учасниками 13-го симпозиуму на підсумковій виставці. Проаналізовано характерні відмінності робіт, виконаних іноземними учасниками під час симпозиуму, від виконаних у лаштунках авторських майстерень творів українських митців. Підкреслено, що останні технологічні зміни, які відбулися в майстерні гутна піч кафедри художнього скла Львівської національної академії мистецтв, мали суттєвий вплив на якість виконання творів під час симпозиуму. Викладено матеріал щодо програмного наповнення заходу та особливостей його реалізації в умовах воєнного часу. Зауважено, що захід було реалізовано за фінансової підтримки Українського культурного фонду, що значно вплинуло на якість організаційних процесів. 13 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові включав реалізацію низки заходів, скерованих на реабілітацію ветеранів українсько-російської війни та членів їхніх сімей. Ці заходи матимуть продовження в найближчій перспективі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: художнє скло, міжнародний рух студійного скла, гутне скло, симпозиум гутного скла, артреабілітація

ВСТУП

Останні пів століття в сучасному візуальному мистецтві позначені активним розвитком студійної творчості. Матеріали, які до цього часу традиційно використовувалися для утилітарних потреб, стають засобами образотворчого вираження, а їх застосування переноситься з лаштунків промислового виробництва до майстерень-студій. Особливо видимого розвитку, зокрема й інституційного, цей рух набув у художньому склярстві, яке до середини XX ст. розглядалося лише в площині декоративного чи ужиткового мистецтва. Активні пошуки неординарних підходів у формотворенні, нетрадиційні технологічні експерименти та прагнення до ідейного навантаження сформува-

ли нове поняття: образотворче художнє скло. Тут важливо процитувати певні сентенції, які особливо виразно розкривають суть проблеми: «Концепція митця стала визначальною у формуванні його неповторного художнього стилю і власної естетики станково-декоративних творів, орієнтованих на виставковий і музейний простір. Відтоді українські художники декоративного мистецтва, які, по суті, поступово припиняли бути “прикладниками”, відчували себе рівноправними учасниками сучасного художнього процесу, чия творчість органічно впливала в широке русло образотворчого мистецтва» [21, с. 401]. Відтак сучасне мистецтво художнього скла розвивається у світлі міжнародного студійного руху, наповненого діяльністю індивідуальних митців, інституцій, неформальних

організацій і періодичних культурно-мистецьких заходів.

Упродовж періоду прогресивного поширення у світі міжнародного руху студійного скла сформувалася певна інфраструктура інституцій, діяльність яких безпосередньо спрямована на дослідження, підтримку, стимулювання та активізацію процесів, пов'язаних з розвитком цього феномену. Одним з інструментів інституційної підтримки студійного руху стали конференції та симпозіуми, організація яких відбувається переважно в країнах з розвиненим виробництвом художнього скла та активними послідовниками студійної творчості, це Чехія, США, Італія, Японія, Польща, Литва, Україна.

Уперше масштабний симпозіум студійного скла відбувся 1983 р. в чеському місті Новий Бор, де на базі одного з найбільших у Європі склозаводів корпорації «Крісталекс» зібралися тогочасні зірки – піонери міжнародного студійного руху. У наступному симпозіумі 1986 р. з дозволу московських можновладців узяв участь Андрій Бокотей. Саме ця подія спонукала українського митця до започаткування симпозіумів у Львові на базі склоцеху Львівської експериментальної кераміко-скульптурної фабрики, куди в той час з'їжджалися працювати з львівськими гутниками художники з усього СРСР. Перший Всесоюзний симпозіум гутного скла у Львові відбувся в жовтні 1989 р., щоправда вже тоді до роботи долучилися Марвін Ліповський зі США, Іржі Шугаек з Чехії, Мікко Мерікалліо з Фінляндії та Янош Єгенейш з Угорщини.

Симпозіуми у Львові відбуваються що три роки. Художники – учасники симпозіуму мають змогу працювати біля гутних печей з бригадою висококваліфікованих майстрів-гутників упродовж десяти днів. За результатами роботи відбувається виставка, а експоновані твори залишаються в дарунок місту. Упродовж 36 років було організовано 13 симпозіумів, у яких взяли участь 280 художників з 34 країн, а зібрана колекція творів налічує близько 600 унікальних авторських композицій і зберігається у фондах Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького та заснованого А. Бокотейм у 1992 р. Музею скла у Львові.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЬВІВСЬКИХ СИМПОЗИУМІВ ТА ЇХНЯ РОЛЬ В УТВЕРДЖЕННІ СТУДІЙНОГО РУХУ В УКРАЇНІ

До аналізу впливу міжнародних симпозіумів у Львові на розвиток художнього скла в Україні та поза її межами вже з моменту становлення цього мистецького феномену як вагомої події в культурному житті країни зверталися багато українських та іноземних мистецтвознавців: Є. Шимчук [22], З. Чегусова [19; 20; 21], Н. Бенях [23; 24], Ф. Петрякова [14; 15], Р. Фур [18], Л. Смакова [17], М. Дюрран (Велика Британія) [25], М. Роджерс (США) [26], І. Стульгайте-Крюкієне (Литва) [27] та ін. Підкреслюючи

вплив симпозіумів на світові процеси, один з найвідоміших у світі сучасних художників-склярів М. Роджерс стверджує, що Міжнародні симпозіуми гутного скла у Львові мали значний вплив на розвиток мистецтва скла в Балтійському регіоні, оскільки саме на цих конференціях художники мали можливість зустрітися не тільки між собою, а й із художниками-учасниками з усього світу, сприяючи обміну досвідом, що допоміг розвинути та закріпити студійне скло в Балтійському регіоні й за його межами [26, с. 28].

За результатами діяльності симпозіумів вийшли друком декілька каталогів, які презентували твори з підсумкової виставки у 1989, 1992, 2004 та 2019 рр. На жаль, далеко не всі репродукції творів з колекції були опубліковані з огляду на складні фінансові умови. Намагаючись хоча б частково виправити ситуацію, під час 11-го симпозіуму, що відбувся за підтримки УКФ, було видано каталог виставки «Світове художнє скло в Україні: 1989–2016» [16]. До видання увійшла значна кількість ілюстрацій не лише художніх творів, а й процесу роботи учасників у гутних майстернях. Цьогоріч у рамках Міжнародного виставкового проекту «World Glass for Ukraine» побачили світ два видання: спеціальний випуск мистецького часопису, видання Західного регіонального науково-мистецького центру НАМ України «7UA – Seven Ukrainian Artists» [4], до якого увійшли наукові праці учасників Міжнародної науково-практичної конференції, та каталог творів [2], експонованих на підсумковій виставці за результатами роботи симпозіуму.

ПЕРЕДУМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ВИСТАВКОВОГО ПРОЄКТУ «WORLD GLASS FOR UKRAINE»

Унаслідок занепаду скляної промисловості в Україні тричі змінювалася база проведення симпозіумів: після закриття 2005 р. склоцеху ЛЕКСФ захід приймали Бережанський склозавод (закрився 2008), Компанія «Галицьке скло» (закрилася 2012). Від 2013 р. симпозіуми організовуються в навчально-виробничій майстерні гутна під кафедри художнього скла Львівської національної академії мистецтв. Хоча й не у фабричних масштабах, але принаймні тут є перспектива продовжити роботу єдиного у світі симпозіуму художнього скла, який не переривав своєї діяльності ще з минулого тисячоліття. Водночас заснована 1973 р. майстерня припинила роботу під час пандемії, не продовживши й у воєнний період. Понад п'ять років студенти не мали змоги виконувати роботи в найбільш притаманній для українського художнього скла техніці.

Напередодні 13-го Міжнародного симпозіуму гутного скла у Львові нова, обладнана за найсучаснішими стандартами студійного гутництва майстерня була готова приймати перших художників

і майстрів. На її створення пішли понад три роки, а до фінансового забезпечення долучилися десятки партнерських організацій і художників з Європи та США.

У грудні 2022 – січні 2023 р. за спільної ініціативи Музею скла у Львові, ЗРНМЦ НАМ України, Асоціації ремесел ім. Дж. Ренвіка та Американської асоціації сучасного художнього скла аукціонний дім «Раго» (США) провів добродійну акцію «Незламна Україна» («Unbreakable Ukraine»), покликану підтримати українських художників-склярів. Отримані від продажу кошти були скеровані на розвиток творчості митців у час війни, а аукціонний дім повністю відмовився від прибутків. У рамках проекту відбувся ряд зустрічей з колекціонерами, презентації про українське художнє скло, онлайн-конференції та відеопокази для американської спільноти поціновувачів мистецтва. Цей масштабний добродійний захід переріс у наступний проект за участю міжнародного товариства художників-склярів. З ініціативи відомого нідерландського митця П. Бремерса тринадцять робіт, створених світозаними авторами, такими як Стів Лінн, Тім Тейт, Лачезар Боядєв, Майкл Ашенбреннер, Майкл Яніс (США), Міхаель Бехренс, Вілфрід Грутенс (Німеччина), Філіп Болдвін і Майкл Гутінсберг (Велика Британія), Януш Валентинович (Данія), Зденек Льготський (Чехія), Хав'єр Гомес (Іспанія), були передані дому «Раго», а отримані з аукціону кошти – скеровані на створення нової гутної майстерні кафедри художнього скла ЛНАМ. У серпні 2024 р. за зібрані кошти було придбано сучасну електричну студійну піч словенського виробника.

До наступного етапу облаштування гутної майстерні долучився американець Марк Екstrand – постійний учасник львівських симпозіумів від 1998 р. Художник і інженер за покликанням, незважаючи на важку хворобу, упродовж майже двох місяців працював у Львові разом з командою кафедри над будовою нових печей нагріву та відпалу скла. Щоби уможливити їх створення, художник залучив добродійців зі США.

Нідерландський художник Ед ван Дейк у 2023 р. створив інсталяцію в рамках 10 Міжнародного фестивалю скла в Люксембурзі, з продажу елементів якої були зібрані кошти. У 2025 р. митець передав академії дороге обладнання для створення нової майстерні дрібної пластики, якої до цього часу не було від моменту заснування кафедри художнього скла в 1962 р.

Цьогорічний симпозіум став для організаторів чималим викликом, враховуючи не лише економічні фактори та воєнні умови в нашій державі, а й пересторогу іноземців щодо поїздок в Україну. Незважаючи на відмову багатьох постійних учасників попередніх форумів, репрезентативна група художників з Європи, США, ба навіть Нової Зеландії наважилася провести в лаштунках львівської гуті десять днів і створити справжнє свято вогню, диму та чистої, прозорої енергії скла.

Іл. 1. Відкриття Міжнародного виставкового проекту «World Glass for Ukraine», 14 жовтня 2025 р., НМЛ ім. А. Шептицького. Фото: В. Запарнюк

Безперечно, належної якості проведенню симпозіуму надала значна підтримка Українського культурного фонду в рамках гранту на реалізацію Міжнародного виставкового проекту «World Glass for Ukraine» (іл. 1). Хоча в попередні симпозіуми учасники за власний кошт покривали всі витрати на подорож, перебування в Україні й роботу на гуті – цьогоріч оплата зазначеного за рахунок грантових коштів стала переконливим аргументом до участі в заході. Удруге УКФ фінансує також повноцінні видання – каталоги та наукові збірники. Друковані матеріали 2019 і 2025 рр. належать до нечисленних, у яких максимально широко висвітлюються результати роботи симпозіумів.

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ УЧАСНИКІВ СИМПОЗІУМУ

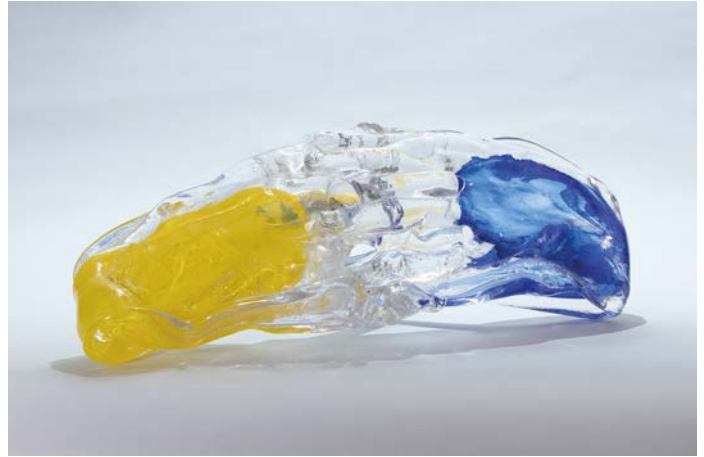
Ще з першого симпозіуму 1989 р. організатори відмовилися від задавання теми чи обмежень у форматах створюваних учасниками робіт, хоча така практика доволі часто зустрічається на фестивалях і конференціях в інших країнах.

На цьому симпозіумі не було поставлено виразної умови щодо тематики, проте зрозуміло, що війна в Україні не могла не займати ключового місця в змістовому навантаженні не лише програми самого заходу, а й творчих реалізацій учасників.

Голландський митець Ед ван Дейк створив композицію «Наші лідери» (іл. 2), розкриваючи нищість людей, спроможних на вбивство мільйонів. Витончена дерев'яна основа прикрита символічним скляним духом з похиленою головою, який символізує жертви найжорстокіших в історії людства убивць, тих чий прізвища виписані та сховані в капсулу: Гітлер, Сталін, Путін... Ще один голландський митець, який уперше відвідує Україну, Гаррі Баптіст виконав у рамках симпозіуму твір із символічною назвою «Зв'язані та заплутані» (земна куля з вибухами червоної барви огорнута полама-ним дротом).

Іл. 2. Ед ван Дейк (Нідерланди). *Наші лідери*. Фото: М. Бокотей

Іл. 3. Анда Мункевіца (Латвія). *Схрещені крила*. Фото: М. Бокотей

Мисткиня з Латвії Анда Мункевіца підтримує всілякими засобами українців і нашу боротьбу за свободу з перших днів російського вторгнення. Художниця – одна з трьох учасників воєнного дванадцятого симпозиуму в жовтні 2022 р. Цього-річ Анда Мункевіца приїхала до Львова всупереч внутрішньому болю, залишивши вдома смертельно хвору собаку. На жаль, вірна упродовж десятиліття подруга не дочекалася на повернення господині всього чотири години. Ця історія відіб'ється в наших спогадах разом з роботою «Схрещені крила» (іл. 3). Частина композиції була вже готовою привезена на симпозиум, виконана авторкою на початку року. Ця робота надихнула мисткиню на створення масштабнішого проекту, який ілюструватиме рукоутискання. Упродовж року в різних куточках світу Анда Мункевіца просить людей взятися за руки в зручний для них спосіб і відформовує цей потиск рук у гіпсі. У результаті проекту за одним столом будуть викладені десятки рукоутискань друзів з цілого світу.

Постійний учасник симпозиумів і водночас один з найвідоміших у світі художників-склярів Ремігіюс Крюкас (Литва) експонував на підсумковій виставці композицію «Вічна любов». Багатозначна назва може й не одразу розкриває задум художника, проте для усвідомлених зрозуміло, про яку любов ідеться. Інсталяція складається з декількох десятків естетичних стилізованих квітів. Це – поле червоних, покритих кров'ю квітів.

Завжди стабільним спокоєм і рівновагою вирізняються роботи литовської мисткині Індре Стульгайте. Цього разу в її творі домінує комбінація матеріалів, які символічно переказують глядачеві свої ключові властивості: дерево – тепло, скло – чистоту, земля – родючість, гілечка самшиту – життя.

Участь у симпозиумі взяла й потужна болгарська делегація: Лачезар Дочев, Марієлла Ботева та Елізар Мілев. Відданий друг України, митець із багатолітнім досвідом участі в різних міжнародних проектах, у тому числі й симпозиумах у Львові, Лачезар Дочев подарував Музею скла у Львові

привезену з майстерні композицію «Беззіркова». Монументальна, технологічно захоплююча скульптура вражаючих розмірів доповнить постійну експозицію колекції.

Відома у світі румунська художниця Йоана Стеlea працює зазвичай у концептуальній площині. Мисткиня вперше бере участь у львівському симпозиумі, таким чином розширивши географію учасників. «Капсула спогадів» – символічний наплічник з відкритими кишеньками, куди варто збирати спогади – позитивні й не дуже. Збирати можна й кошти, які згодом використовувати на добрі вчинки.

Також уперше, але переконані, не востаннє, в симпозиумі взяв участь новозеландський художник Беван Така, більшість часу вбраний в українську вишиванку. Захоплений нашою культурою, нашим мистецтвом і людяністю, художник проводив кожну вільну хвилину біля печі, допомагаючи професіоналам та аматорам. Не було меж подиву від віртуозного виконання майстром скляних об'єктів власноруч.

Художник, чиєму ентузіазму та відданості завдячуємо роботою нашої гутної майстерні, – Марк Екстранд зі США – також створив композицію, яка не залишає глядача байдужим. Упродовж останніх років митцеві у щоденному житті товаришує тростина, яка рятує в різних несподіваних ситуаціях через боротьбу з хворобою Паркінсона. Палиця чи милиця є також вірною опорою для тисяч ветеранів, які отримали поранення на війні. Американський художник створив дві скляні палиці, проте максимально оптимістичні – кольорові та з вишуканими руків'ями, які мають не лише підтримувати фізично, а й створювати позитивний настрій (іл. 4).

Як і кожного симпозиуму, найпотужнішу складову експозиції підсумкової виставки становлять твори українських художників. Представники різних поколінь митців укотре подивували глядачів різноманітними технологічними знахідками, формальними пошуків, образних рішень. Окрім плеяди львівських

Іл. 4. Марк Екстранд (США). Третя нога. Фото: М. Бокотей

Іл. 5. Оксана Коклонська (Україна). Коли ворожі танки наближаються до мого рідного міста, моє серденько стискається, але пташка-душа не дає йому зруйнуватись. Фото: М. Бокотей

митців, у симпозіумі взяли участь київський художник, випускник львівської кафедри Станіслав Кадочников і дві мисткині з Харкова, які, щоправда, до цього часу не мали досвіду роботи з гутним склом: Оксана Коклонська та Тетяна Новікова.

Постійний учасник симпозіумів Станіслав Кадочников у притаманному для себе стилі презентував композицію «Вершина Карпат», де ключове значення має комбінування технік: гуті, литва, холодної та піскоструменевої обробки. Оксана Коклонська в певний спосіб ілюструвала переживання останніх років: «Коли ворожі танки наближаються до мого рідного міста, моє серденько стискається, але пташка-душа не дає йому зруйнуватись» (іл. 5) [2, с. 53]. Відформовані в гарячому склі серця лежать на гострих металевих «їжаків», а з сердець виривається волюбна птаха.

Незважаючи на роки занепаду гутної промисловості в Україні, львівські митці продовжують традиції української гуті, де насамперед домінує образність і увага до пластичних пошуків. У класичній гутній техніці виконані твори Андрія Бокотей «Закодоване послання» (іл. 6), Олександра Звіра «Примари» (іл. 8), Назарія та Наталії Звір «Химери»,

Іл. 6. Андрій Бокотей (Україна). Закодоване послання. Фото: М. Бокотей

Іл. 7. Любомир Сікач (Україна). Спляча Венера. Фото: М. Бокотей

Еліни Білоус «Ласун», Ореста Принади «Іхтіс», серія творів Роксолани Худоби «Botanique Beast. Квінтенсенція», Іванни Масалович «Пояс астероїдів». В експериментальному пошуку, проте з прогнозованим результатом, виконані твори Ольги Кінаш «Замкнені». У розпізнавальному стилі працюють Андрій Курило (композиція «Небо»), Роман Дмитрик («Композиція №5 із серії «Знаки»), Андрій Петровський («Чорно-червоне»). Натиском на інсталяційний контекст вирізняються роботи Тетяни Новікової «Лінія скла» і «Мій лабіринт №1», Ігоря Мацієвського «Казки моря», Ольги Турецької «Ілюзія потреби», Христини Ковалюк «Карамельний млин», Лесі Мандрики «Колоски, спалені війною». Концептуальним змістом наповнені композиції Евеліни Тринцолін «Шлях», Георгія Бушміна «Чорт забирай», Михайла Бокотей «Коротко про війну». З більшим натиском на технологічні рішення характеризуються роботи

Іл. 8. Олександр Звір (Україна). *Примари*. Фото: М. Бокотей

Іл. 9. Остап Іванишин (Україна). *Відчайдушна боротьба*. Фото: М. Бокотей

Іл. 10. Ветерани війни – співавтори інсталяції «Понад хмарами», НМЛ ім. А. Шептицького. Фото: В. Запарнюк

Олександра Шевченка «Левітація», Остапа Іванишина «Відчайдушна боротьба» (іл. 9), Тараса Дзиндри «Бездоння», Юлії Галишин «Самодисципліна – це найбільша любов до себе», Людмили Литвин «Стіна».

Укотре відвідувачі виставки підкреслюють високий рівень виконання творчих робіт українських художників. Водночас на відміну від попередніх років контраст із роботами іноземних учасників симпозиуму не настільки видимий. Справа в тому, що на підсумкових виставках симпозиумів художники з України виставляють роботи, виконані в лаштунках майстерень заздалегідь. Для виготовлення цих творів немає обмеження часу та технологічних можливостей, як у іноземців, котрі мають декілька годин в екстремальних симпозиумних умовах. До того ж стара майстерня не була обладнана за найвищими вимогами та не завжди дозволяла видавати передбачуваний результат. На цьому ж симпозиумі в рази підвищилися технологічний рівень обладнання та якість скломаси, яку організатори імпортують від чеського виробника. Це безпосередньо впливає на якість виконаних робіт, пришвидшує технологічні процеси, розширює спектр технічних прийомів і можливостей.

Безперечно, більшість творів тематично прив'язана до висвітлення героїчної боротьби українського народу з російським злом. Споглядаючи за роботою учасників симпозиуму на гутній печі, відомий у світі український режисер Олесь Санін підкреслив: «Це історія не тільки про скло. Це історія про людей вогню. Це історія про сьогоднішню Україну, яка вся зараз зі скалок з розбитого скла. Та Україна не жертва! Тут зібралися художники, які розказують нову історію України, які знову перетворюють скло в неймовірні твори. Твори, в яких всередині зберігається сонце, твори, в яких усередині – вогонь їхніх сердець і їхнє живе дихання».

СИМПОЗИУМ – КОМПЛЕКСНА ПОДІЯ З БАГАТЬМА СКЛАДОВИМИ

Кожен львівський симпозиум – це не лише робота художників біля гутних печей і виставка результатів. Міжнародна наукова конференція, прем'єрний показ документального фільму режисера Богдана Браги «Мистецтво народжене вогнем. Андрій Бокотей», презентація монографії Михайла Бокотей «Студійне скло в Україні» видавництва

Іл. 11. Робота ветеранів у майстерні гутна піч:
а, б – фото: Я. Шафран, в, г – фото: В. Запарнюк

Іл. 12. Понад хмарами. Інсталяція на експозиції підсумкової виставки в залах НМЛ ім. А. Шептицького. Фото: М. Бокотей

ArtHuss, вручення нагород переможцям Премії Андрія Бокотей для молодих художників-склярів і низка виставкових проєктів наповнили програму цього річного форуму.

А найбільшого позитиву учасникам, гостям, та й самим організаторам симпозиуму принесла участь групи ветеранів, які проходять реабілітацію в Центрі «Unbroken». Наші Герої (іл. 10), незважаючи на тривале лікування не тільки фізичних травм, миттєво влилися в робочий процес формування гарячого скла буквально з перших хвилин перебування на печі (іл. 11). Проведені разом години співтворення залишили невичерпний масив спогадів і світлих емоцій: для захисників – про магію дотику до розжареної скляної маси; для нас – про можливість хоча б якось віддячити тим, хто стоїть горою за нашими життями, свободою та можливістю вільно творити. Результатом спільної роботи іноземних учасників симпозиуму, українських митців і ветеранів стала інсталяція «Понад хмарами» (іл. 12) – центральна композиція на підсумковій виставці в залах Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького. Візит одинадцяти захисників України було організовано завдяки допомозі волонтерки Центру «Unbroken», випускниці Львівської національної академії мистецтв Катерини Кіт-Садової.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

З перспективи понад 35-літньої історії симпозиумів гутного скла у Львові українські та іноземні мистецтвознавці суголосно підкреслюють важливу роль цього мистецького феномену в розвитку та поширенні міжнародного студійного руху. Симпозиуми спричинилися до утвердження нових наукових понять, зміни розуміння українського сучасного гутництва та художнього скла загалом, формування освітньої платформи та музейної колекції світового рівня. Проєкт, заснований Андрієм Бокотеем ще за часів СРСР за підтримки московських

кураторів, сьогодні виріс до рівня найважливіших заходів у світовій професійній спільноті. Цьогорічний захід, реалізований у час незрівнянних випробувань для нашого народу, визначив нові поняття в парадигмі симпозиуму: вдячність за життя, за свободу, за творчість через світлу, чисту енергію співтворення в гарячому склі, через бажання бути разом і об'єднатися навколо первинних відчуттів безпеки, любові та допомоги ближньому.

Останній проведений симпозиум визначив нові перспективи розвитку цього мистецького форуму. Насамперед з огляду на новостворену виробничу базу, яка за рівнем технологічних можливостей не відрізняється від найкращих студійних гутних майстерень у світі та вже сьогодні належить до найякісніших у Європі. Надзвичайна увага до нашої держави через воєнну агресію росії дала свої результати в позитивному розумінні. Потужна матеріальна підтримка не була би можливою до 2022 р. Фінансування українського художнього скла не було в полі зацікавлень провідних інституцій США та Західної Європи навіть на рівні грантових програм – про що неодноразово упродовж десятиліть зверталися організатори симпозиуму.

Наступною відмінністю цього річного симпозиуму, яка на початках становила величезний виклик для організаторів, було залучення до роботи на гутній печі аматорів з числа ветеранів війни. Як відомо, робота з гарячою скломасою вимагає не лише багатолітніх навичок, а й терпіння, витримки та толерантності до високої температури. Адже в моменті формування скломаса має температуру 800–900°C, що встановлює суттєві ліміти в можливостях її обробки. Незважаючи ні на що, робота з гарячим склом ветеранів, які проходять реабілітацію в більшості випадків через втрату кінцівок, виявилася досконалим терапевтичним інструментом. Ця практика має перспективу продовження, про що вже ведуться розмови з Національним реабілітаційним центром «Unbroken».

Кожен симпозиум – особливий, і всі, хто брав участь у них від першого, може це підтвердити. Хоча основним стрижнем залишається робота в лаштунках гарячої гуті, симпозиуми розрізняються за програмою, якістю, кількісними показниками, настроєм. При цьому щоразу залишається впевненість у перспективі продовження цього, без перебільшення, мистецького феномену української культури. Виходячи з тисячолітніх традицій українського гутництва, симпозиуми впродовж тридцяти п'яти років стали каталізатором змін у глобальному контексті розвитку всесвітнього руху студійного скла. Це саме той якісний національний соціокультурний продукт, який заслуговує на всебічну підтримку з боку українського суспільства та набуває належної оцінки в міжнародному професійному середовищі. ♦

ЛІТЕРАТУРА:

- 11 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові = 11 International Blown Glass Symposium in Lviv : каталог виставки / куратор М. Бокотей. Львів : Колір ПРО, 2019. 79 с.
- 13 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові = 13 International Blown Glass Symposium in Lviv : каталог виставки / куратор М. Бокотей. Львів : Львівська національна академія мистецтв, 2025. 100 с.
- 7UA. *Seven Ukrainian Artists* : спеціальний випуск до 11 Міжнародного симпозиуму гутного скла у Львові / гол. ред. М. Бокотей. Львів : Колір Про, 2019. [110] с., іл.
- 7UA. *Seven Ukrainian Artists* : спеціальний випуск до 13 Міжнародного симпозиуму гутного скла у Львові / гол. ред. М. Бокотей. Львів : Західний науково-мистецький центр Національної академії мистецтв України, 2025. [100 с.]
- I Всесоюзний симпозиум гутного скла : каталог. Львів : [б. в.], 1989. 56 с.
- I Міжнародна резиденція «European Glass Education» : каталог. Львів : Львівська національна академія мистецтв, 2020. 72 с.
- II Міжнародний симпозиум з гутного скла 1992 / упоряд. Є. Шимчук. Львів : Гердан, 1995. 89 с., іл.
- VI Міжнародний симпозиум гутного скла : каталог. Львів : [б. в.], 2004. 54 с.
- Бокотей М. 9 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові: результати та перспективи. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2013. Вип. 24. С. 60–68.
- Бокотей М. 10 Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові: підсумки. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 31. С. 128–139. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.573817> (дата звернення : 06.07.2025).
- Бокотей М. Міжнародні симпозиуми гутного скла: оцінка впливу на розвиток дизайну українського гутного скла. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 28. С. 278–286. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.51674> (дата звернення : 03.07.2025).
- Бокотей М. Освітня складова Міжнародних симпозиумів гутного скла у Львові та рівень впливу на мистецьку освіту. *Вісник Закарпатської академії мистецтв*. 2019. Вип. 12. С. 153–158. DOI : 10.35204/2520-6419-2019-1-12-153-158.
- Інформаційні матеріали 9 Міжнародного симпозиуму гутного скла у Львові. Львів : Музей скла у Львові, 2013. 20 с.
- Петрякова Ф. Міжнародні симпозиуми скла у Львові: діалог культур. *Діалог культур: Україна у світовому контексті* : зб. наук. пр. / упоряд. і відп. ред. С. О. Черепанова ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Львів : Камінар, 1998. Вип. 3. С. 557–563.
- Петрякова Ф. Перший симпозиум гутного скла. *Образотворче мистецтво*. 1990. № 1. С. 14–16.
- Світове художнє скло в Україні, 1989–2016 : каталог виставки до 11 Міжнародного симпозиуму гутного скла у Львові / упоряд. М. Бокотей. Львів : Національний музей українського народного декоративного мистецтва, 2019. 135 с.
- Смакова Л. Музей скла у Львові. 7UA. *Seven Ukrainian Artists* : спеціальний випуск до 11 Міжнародного симпозиуму гутного скла у Львові / гол. ред. М. Бокотей. Львів : Колір Про, 2019. С. 105–109.
- Фур Р. Симпозиуми гутного скла у Львові: історія становлення та діяльність. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2022. Вип. 22. С. 91–99.
- Чегусова З. Європейська подія: X Міжнародний симпозиум гутного скла у Львові. *Образотворче мистецтво*. 2017. № 1. С. 96–97.
- Чегусова З. Міжнародному симпозиуму гутного скла у Львові – 30. *Образотворче мистецтво*. 2019. № 4. С. 26–29.

REFERENCES:

- Bokotey, M. (Curator). (2019). *11 Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla u Lvovi* [11 International Blown Glass Symposium in Lviv]. Kolir PRO. [In Ukrainian & English].
- Bokotey, M. (Curator). (2025). *13 Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla u Lvovi* [13 International Blown Glass Symposium in Lviv]. Lviv National Academy of Arts. [In Ukrainian & English].
- Bokotey, M. (Ed.). (2019). *7UA. Seven Ukrainian Artists*. Kolir Pro. [Ukrainian & English].
- Bokotey, M. (Ed.). (2025). *7UA. Seven Ukrainian Artists*. Western scientific and artistic center of the National Academy of Arts of Ukraine. [Ukrainian & English].
- I Vsesoiuznyi symposium hutnoho skla* [I All-Union Blown Glass Symposium]. (1989). n. p. [In Ukrainian].
- I Mizhnarodna rezidentsiia "European Glass Education"* [I International Residency "European Glass Education"]. (2020). Lviv National Academy of Arts. [In Ukrainian].
- Shymchuk, Ye. (Ed.). (1995). *II Mizhnarodnyi symposium z hutnoho skla 1992* [II International Blown Glass Symposium 1992]. Herdan. [In Ukrainian].
- VI Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla* [VI International Blown Glass Symposium]. (2004). n. p. [In Ukrainian].
- Bokotey, M. (2013). *9 Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla u Lvovi: rezultaty ta perspektivy* [9 International Blown Glass Symposium in Lviv: results and perspectives]. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (24), 60–68. [In Ukrainian].
- Bokotey, M. (2017). *10 Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla u Lvovi: Pidsumky* [10th International Blown Glass Symposiums in Lviv: results.]. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (31), 128–139. <https://doi.org/10.5281/zenodo.573817> [In Ukrainian].
- Bokotey, M. (2016). *Mizhnarodni sympoziumy hutnoho skla: otsinka vplyvu na rozvytok dizainu ukrainskoho hutnoho skla* [International Blown Glass Symposiums in Lviv. Influence estimation on the development of Ukrainian blown glass design]. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (28), 278–286. <https://doi.org/10.5281/zenodo.51674> [In Ukrainian].
- Bokotey, M. (2019). *Osvitnya skladova Mizhnarodnykh sympoziumiv hutnoho skla u Lvovi ta riven vplyvu na mystetSKU osvitu* [The educational component of the International Blown Glass Symposiums in Lviv: level of influence on artistic education]. *Newsletter Transcarpathian Academy of Arts*, (12), 153–158. <http://dx.doi.org/10.35204/2520-6419-2019-1-12-153-158> [In Ukrainian].
- Informatsiini materialy 9 Mizhnarodnoho symposiumu hutnoho skla u Lvovi* [Information materials of the 9th International Blown Glass Symposium in Lviv]. (2013). Muzei skla u Lvovi. [In Ukrainian].
- Petryakova, F. (1998). *Mizhnarodni sympoziumy skla u Lvovi: dialoh kultur* [International Glass Symposia in Lviv: Dialogue of cultures]. In S. O. Cherepanova (Ed.), *Dialoh kultur: Ukraina u svitovomu konteksti* [Dialogue of Cultures: Ukraine in the Global Context] (Vol. 3, pp. 557–563). Kameniar. [In Ukrainian].
- Petryakova, F. (1990). *Pershyy symposium hutnoho skla* [The first Blown Glass Symposium]. *Obrazotvorche mystetstvo*, (10), 14–16. [In Ukrainian].
- Bokotey, M. (Ed.). (2019). *Svitove khudozhnie sklo v Ukraini, 1989–2016* [World Studio Glass in Ukraine 1989–2016] [Exhibition catalogue for the 11th International Blown Glass Symposium in Lviv]. *Natsionalnyi muzei ukrainskoho narodnoho dekoratyvnoho mystetstva*. [In Ukrainian].
- Smakova, L. (2019). *Muzei skla u Lvovi* [Glass Museum in Lviv]. In M. Bokotey (Ed.), *7UA. Seven Ukrainian Artists* (pp. 105–109). Kolir PRO. [Ukrainian & English].
- Fur, R. (2022). *Sympoziumy hutnoho skla u Lvovi* [Glass Blowing Symposia in Lviv: History of formation and activi-

21. Черусова З. Професійне декоративне мистецтво України доби глобалізації = Professional Decorative Art of Ukraine in the Era of Globalization. Київ : ArtHuss, 2024. 560 с.
22. Шимчук Є. Міжнародний симпозіум з гутного скла. Образотворче мистецтво. 1993. № 2. С. 53–55.
23. Benyakh N. Challenges and prospects for the world studio glass development: based on the results of the International Scientific and Practical Conference-presentation «World Studio Glass. Tradition and Experiment». Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2019. Вип. 42. С. 17–20. DOI : 10.37131/2524-0943-2019-42-03
24. Benyakh N. Glass Art Department at Lviv National Academy of Arts: unique centre of contemporary glassmaking. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2019. Вип. 41. С. 53–56. DOI : 10.37131/2524-0943-2019-41-04.
25. Durran M. International Window. Ukraine. 8th International Blown Glass Symposium, Ukraine 2010. New York : Glass Art Society, 2011. P. 16–17.
26. Rogers M. Applied Art to Post-modern Art with Glass. Baltic Glass in International Context. *Stikla balss = The Voice of Glass : zinātnisko rakstu krājums* / atb. red. I. Audere ; red. kol. O. Spārītis, R. Simanatiene, I. Zemīte. Rīga : IRMA Collaborative, 2021. P. 19–31.
27. Stulgaitė-Kriukienė I. Significance of the Studio Glass Movement today. International Glass Art Symposium GlassJazz in Lithuania. *Stikla balss = The Voice of Glass : zinātnisko rakstu krājums* / atb. red. I. Audere ; red. kol. O. Spārītis, R. Simanatiene, I. Zemīte. Rīga : IRMA Collaborative, 2021. P. 79–90.
- ties]. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (22), 91–99. [In Ukrainian].
19. Chehusova, Z. (2017). Yevropeiska podiia: X Mizhnarodnyi symposium hutnoho skla u Lvovi [European Event: 10th International Blown Glass Symposium in Lviv]. *Obrazotvorche mystetstvo*, (1), 96–97. [In Ukrainian].
20. Chehusova, Z. (2019). Mizhnarodnomu symposiumu hutnoho skla u Lvovi – 30 [International Blown Glass Symposium in Lviv – 30]. *Obrazotvorche mystetstvo*, (4), 26–29. [In Ukrainian].
21. Chehusova, Z. (2024). Profesijne dekoratyvne mystetstvo Ukraïny doby hlobalizatsiyi [Professional decorative art of Ukraine in the era of globalization]. ArtHuss. [In Ukrainian & Englisch].
22. Shimchuk, Ye. (1993). Mizhnarodnyi symposium z hutnoho skla [International Blown Glass Symposium]. *Obrazotvorche mystetstvo*, (2), 53–55. [In Ukrainian].
23. Benyakh, N. (2019). Challenges and prospects for the world studio glass development: based on the results of the International Scientific and Practical Conference-presentation “World Studio Glass. Tradition and Experiment”. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (42), 17–20. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-42-03>
24. Benyakh, N. (2019). Glass Art Department at Lviv National Academy of Arts: Unique centre of contemporary glassmaking. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, (41), 53–56. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-41-04>
25. Durran, M. (2011). International Window. Ukraine. In *8th International Blown Glass symposium, Ukraine 2010* (pp. 16–17). Glass Art Society.
26. Rogers, M. (2021). Applied Art to Post-modern Art with Glass. Baltic Glass in International Context. In I. Audere (Ed.), *Stikla balss* [The Voice of Glass] (pp. 19–31). IRMA Collaborative.
27. Stulgaitė-Kriukienė, I. (2021). Significance of the Studio Glass Movement today. International Glass Art Symposium GlassJazz in Lithuania. In I. Audere (Ed.), *Stikla balss* [The Voice of Glass] (pp. 79–90). IRMA Collaborative.

DOI 10.61993/2786-7285.2025.02.12

Mykhaylo BOKOTEY

13TH INTERNATIONAL BLOWN GLASS SYMPOSIUM IN LVIV: TRADITIONS, INNOVATIONS, AND PROSPECTS

The 13th International Blown Glass Symposium took place in Lviv on October 5–15, 2025, bringing together nearly two dozen artists from Bulgaria, Latvia, Lithuania, the Netherlands, New Zealand, Poland, Romania, the United States, and Ukraine. This article continues the exploration of this international event as a unique phenomenon in the cultural and artistic life of the country, as well as its direct impact on processes and tendencies within the international studio glass movement. Founded in 1989, during the Soviet period, the Lviv symposium preserved certain traditions in its organizational structure, program content, and technological approaches to working with glass furnaces up until the beginning of the war. It is no coincidence that the Lviv forum is regarded as the world's only uninterrupted and longest-running symposium dedicated to glass artists. At the same time, the realities of martial law have necessitated significant adjustments to its implementation, affecting not only organizational aspects but also the artistic outcomes of the participants. The article examines the creative features of the works presented at the final exhibition of the thirteenth symposium. It analyzes the characteristic differences between the pieces produced by foreign artists during the event and those created by Ukrainian participants in their home studios. Particular emphasis is placed on the latest technological upgrades introduced in the glassblowing workshop of the Glass Art Department at the Lviv National Academy of Arts, which significantly enhanced the quality of the works produced during the symposium.

The study also outlines the program structure of the event and the specificities of its realization under wartime conditions. It is noted that the symposium was carried out with the financial support of the Ukrainian Cultural Foundation, a factor that considerably improved the overall quality of its organizational processes. Importantly, the 13th International Blown Glass Symposium in Lviv also included a series of initiatives aimed at supporting the rehabilitation of veterans of the Ukrainian–Russian war and their families – activities that will continue in the near future.

KEYWORDS: glass art, international studio glass movement, blown glass, blown glass symposium, art rehabilitation

Стаття надійшла до редакції: 28.10.2025

Прийнята до публікації: 23.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025

© Бокотей М., 2025

Ця робота ліцензується відповідно до
Creative Commons Attribution 4.0 International License